

A Review on the Language Development in Early Childhood

İrem Girgin

Milli Eğitim Bakanlığı, Van, Turkey

ABSTRACT

Early childhood is one of the most important stages in the human life. According to Yapıcı, during this period, the foundations of the child's cognitive, linguistic, social, emotional and academic development are laid. At the same time, environmental factors play a major role in children's language development. Language, which is a tool that enables the interaction of the individual with the outside world, develops depending on other development areas (Yapıcı, 2009; as cited in. Arıcı, 2016). Early childhood is a period when individuals' language development begins and develops to a great extent. The factors affecting the language development of the individual until this period are also of great importance for the future life (Kol, 2011). This review study was conducted in order to examine this period and indicate the developments in the literature. Therefore, in this review study, the studies written in our country between 2009-2020 on language development in early childhood were brought together with a systematic review study. Within the scope of the literature review, it was revealed that the language development of individuals in early childhood occurred in a very complex way and with the effect of multiple factors. The effect of the genetic inheritance of internal factors was observed to be closely related to language skills in the family and interactions in the womb before birth. On the other hand, it has been revealed that external factors that affect the language development of the child are related to the audio input presented to the individual, the use of language in the family environment, the education levels of the parents, and parenting skills.

ARTICLE INFO

Article History:

Received:08.05.2020

Received in revised form:13.07.2020

Accepted:14.07.2020

Available online:17.07.2020

Article Type: Essay Reviews

Keywords: Early childhood, language development, family

© 2020 JIDE All rights reserved

1. Extended Summary

1.1. Introduction

Early childhood, also called "the magical period" by many researchers, allows the developmental areas grow the fastest compared to the other developmental periods due to its' complex nature. These essential developments are quite important; they are also permanent and very effective for an individual (Koçyiğit, Tuğluk & Kök, 2007). Early childhood is one of the most important stages in the human life. Throughout this period, the foundations of children' cognitive, linguistic, social, emotional and academic development are laid down. At the same time, the influence of different environments also plays a major role in children's language development. Therefore, it is important to provide the necessary educational environments in order to be able to support the language development. All of the developments that the individual will achieve in the early childhood are also determinative in the individual's later learning (Senemoğlu, 1989).

¹ Corresponding author's address: Milli Eğitim Bakanlığı, Van, Türkiye
e-mail: iremelifgirgin@gmail.com

To this day, language has been defined with many words by many people, but briefly explained; language can be defined as a unique form of communication that consists of complex shapes supported with cultural elements. Language development is a critical process for the individual to be able to communicate within his environment (Senemoğlu, 1989). Children's developmental areas keep developing under the influence of all the environmental factors. A child's language development is completed 75%, by the age of 5. This corresponds to approximately 2000 word reservoir of vocabulary (Kol, 2011). Therefore, early childhood period marks the beginning of a human's language development. The factors that have influenced development of the language until this period are crucial for the future life. In other words, we can say that studies and publications about this period are tools that will help us understand the language development better. Although some research on the subject have been carried out, there has been no publication that brings these studies together. In other words, this study aims to examine the works related to early childhood and language development between the years of 2009-2020 and to determine the perspectives and the variables in these publications by conducting a systematic literature review.

1.2. Method

In this study, systematic review method was used to examine the researches on language development in early childhood. Within the scope of the preparation of the study, only national studies were used. Theses, including articles published in refereed journals, were also used in the study. Of the scanned articles, the ones which were not research articles were not included in this study. The publication dates of the scanned studies were determined to be between 2009-2020. The keywords for searching for the articles were determined as "early childhood", "language development" and "family". A total of 8 publications have been examined, of which 5 are articles and 3 are theses. The selected studies were examined in four main areas: (a) characteristics of the authors, (b) years of publication (c) the model and method used, and (d) the variables discussed.

As a result, quantitative research method was used in all of the studies examined. It was revealed that the studies in the experimental model (75%) were more than those in the survey model (25%). On the other hand, it was found that studies using the pretest-posttest control group design (62.5%) were used more than the other methods.

1.3. Results

According to the publications examined, it is discovered that the genetic inheritance of the internal factors which affects language development was found out to be closely related to the language skills in the family and interactions in the womb before birth. On the other hand, the research suggests that the external factors affecting the language development are related to the audio input presented to the individual, the use of language in the family environment, the education levels of the parents, and parenting skills. In the scope of this study the effect of external factors on language development is revealed to be one of the most discussed topics. It was observed that studies on individual education dominate language development in early childhood, which is one of the external factors mentioned. Lastly, the studies examined parental skills development.

1.4. Discussion and Conclusion

As a result, it was revealed that in the studies related to the language development in early childhood there are more studies on the external factors than the studies dealing with the internal factors. It is also revealed that there is not enough study in our country about language development in early childhood. Given the importance of this crucial period, it is thought that it will be appropriate to plan future studies in the light of the information given in this article.

Erken Çocuklukta Dil Gelişimi ile İlgili Yazılmış Makalelerin İncelenmesi

İrem Girgin

Milli Eğitim Bakanlığı, Van, Türkiye

ÖZ

Erken çocukluk dönemi, bireyin yaşantısında en büyük önemi taşıyan evrelerden biridir. Yapıcı'ya göre, bu dönem boyunca, çocuğun bilişsel, dilsel, sosyal, duygusal ve akademik gelişiminin temelleri atılır. Aynı zamanda, çocukların dil gelişimi açısından farklı ortamların etkisi büyük bir rol oynamaktadır. Bireyin dış dünyayla etkileşimini sağlayan bir araç olan dilin gelişimi diğer gelişim alanlarına da bağlı olarak gelişir (Yapıcı, 2009; akt. Arıcı, 2016). Erken çocukluk dönemi, bireylerin dil gelişimlerinin başladığı ve büyük ölçüde geliştiği bir dönemdir. Bireyin bu döneme kadar dil gelişiminde etkili olan faktörler, gelecek hayatı için de büyük önem taşımaktadır (Kol, 2011). Bu dönemin incelenmesi, alanyazındaki gelişmelerin belirtilmesi amacıyla, bu derleme çalışmasında, erken çocuklukta dil gelişimi ile ilgili ülkemizde 2009-2020 yılları arasında yazılmış olan çalışmalar sistematik bir derleme çalışmasıyla bir araya getirilmiştir. Alanyazın incelenmesi kapsamında incelenen çalışmalara göre, erken çocukluk dönemindeki bireylerin dil gelişimlerinin, oldukça kompleks bir şekilde ve birden çok faktörün etkisiyle meydana geldiği ortaya çıkmıştır. Çocuğun dil gelişimini etkileyen iç faktörlerin, genetik miras; ailede bulunan dil becerileri ve doğum öncesi anne karnındaki etkileşimler ile yakından ilgili olduğu görülmüştür. Öte yandan, çocuğun dil gelişiminde etkili olan dış faktörlerin, bireye sunulan işitsel girdi, aile ortamında dilin kullanımı, ebeveynlerin eğitim düzeyleri, ebeveynlik becerileri ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır.

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihi:

Alındı:08.05.2020

Düzeltilmiş hali alındı:13.07.2020

Kabul edildi:14.07.2020

Çevrimiçi yayınlandı:17.07.2020

Makale Türü:

Derleme

Anahtar Kelimeler:

Erken çocukluk, dil gelişimi, aile

© 2020 JIDE Tüm hakları saklıdır

1. Giriş

Dil, üzerine yapılmış birçok tanım bulunmaktadır, ancak kısaca, dil insanlara özgü olan, içinde kültürel öğeler barındıran, bir dizi karmaşık şekiller kümesi olarak tanımlanabilir (Göçer, 2013). Dolayısıyla dil, bireyin çevresiyle iletişimini sağlaması için oldukça önemlidir (Senemoğlu, 1989). Dil gelişiminin erken çocukluk döneminin öncesinde başladığı yapılan araştırmalarca ortaya koyulmuştur (Güneş, 2010). Anne karnındaki bebekler, yaklaşık 27 haftalık iken rahim dışındaki sesleri duymaya başlamaktadırlar. Ancak fetüslerin bu seslerden bebeklik döneminde konuşma algısını ve gelişimini şekillendirecek şekilde öğrenip öğrenemeyeceği uzun bir süre belirsizliğini korumuştur (Lethbridge, 2013). Helsinki üniversitesinde yapılmış olan bir araştırmada, doğumdan önce dil gelişimine dikkat çekilmiştir. Bu çalışmada, hamilelik süresince anne karnındaki bebeğe bir yalancı kelime dinletilmiştir. Doğum sonrasında bir elektroensefalografi cihazı kullanılarak, bu kelimeyi dinlemiş ve dinlememiş bebeklerin kelimelere karşı beyin dalgalarının hareketleri ölçülmüştür. Çalışmanın sonucunda, yalancı kelimenin dinletildiği bebeklerin, diğer bebeklere kıyasla, kelimeye daha büyük tepki gösterdikleri görülmüştür. Bu çalışma bebeklerin fetal aşamadayken dilin küçük yapıtaşlarını öğrenebildiklerini göstermiştir, bebekler düşünüldüğünden daha da spesifik bir biçimde sözlü anlatımdaki küçük değişikliklere yanıt vermişlerdir. Ayrıca, bu çalışmanın ışığında disleksi gibi problemlere daha erken aşamada yaklaşım sağlanabileceği belirtilmiştir (Huotilainen, Kujala, Liitola, Näätänen, Partanen ve Sambeth, 2013). Gelişimsel psikoloji alanında çalışan Lamont, anne karnındaki bebeklerin sesleri açık bir şekilde duyabildiklerini belirtmiştir, ayrıca gerekli bilişsel gelişimin tamamlandığı takdirde fetüslerin müzik veya diğer sesleri doğumdan önce öğrenebildiklerini de belirtmiştir. Keele Üniversitesi'nde gerçekleştirilen çalışmayla, bebeklerin doğduktan bir yıl sonra anne karnında duydukları müziği tanıyabildiklerini bulunmuştur (Levitin, 2008).

Erken çocukluk döneminde dil gelişimine yönelik yapılmış bir çalışma da Kansas Üniversitesinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında 35.5 haftalık bebeklere sırasıyla İngilizce ve Japonca iki dakikalık metinler okunmuştur. Çalışmada bebeklerin kullanılan dile karşı tepkilerini incelemek amacıyla kalp ritimleri incelenmiştir. Bebekler, İngilizce metin karşısında normal kalp ritmine sahipken, Japonca metin okunduğunda kalp ritimlerinin hızlandığı görülmüştür. Araştırmanın sonucunda, bebeklerin İngilizce metne verdikleri tepki ile Japonca metine verdikleri tepki arasında fark olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışma ile dil gelişiminin anne karnında geliştiği, anne karnındaki fetüsün doğmadan önce dile açık olduğunu işaret etmektedir (Allard, Joan, Kathleen, Robert ve Utako, 2017).

Arıcı 'ya göre, erken çocukluk döneminde olan bir bireyin eğitimi, birey için olduğu kadar, bireyin içinde bulunduğu toplum için de oldukça büyük bir önem taşımaktadır. Erken çocukluk dönemindeki bireylerin, duygusal, bilişsel, akademik ve dil gelişimlerinin gerektiği gibi tamamlanması, içinde bulunduğu topluma yarar sağlayacaktır. Bireylerin gerektiği gibi gelişimlerinin tamamlanması için, okul öncesinden başlayıp yükseköğretime kadar devam eden eğitimler büyük bir etki sağlamaktadır. Dil, bireyin dışarıyla iletişim kurmasını sağlayan yegane araçlardan birisidir. Dolayısıyla çocukların dil gelişimlerini sağlayabilmesi, ülkesine yararlı bireyler olmaları amacıyla üzerinde durulması gereken bir konudur (Arıcı, 2016).

Bireyin dilsel gelişimine etkisi olan değişkenlere bakıldığında, çevresel etkenlerin etkisi azımsanamayacak derecededir. Bu çevresel faktörler; televizyon, radyo ya da günümüzde iyice içli dışlı olduğumuz diğer teknolojik cihazlar (akıllı telefonlar, tabletler gibi) olabilirler. Bir diğer yandan, bireyin dil gelişimi için yararlı olan faktörleri ele aldığımız gibi, zararlı olan ortamları da ele almamızda yarar vardır. Çocuğun bu elektronik cihazlara olması gerekenden fazla maruz kalması dil gelişimi ile birlikte diğer gelişimsel alanları da sekteye uğratabilir. Çocukların bu zararlı etkilerden korunabilmesi için ebeveynlerin rolü büyüktür, teknolojik cihazların zararlı etkilerinden kaçınmak için aileler eğitimcilerle işbirliği içinde çalışabilirler. Ailelerin dilbilgisi kurallarını düzgün kullanması, kelimeleri olması gerektiği gibi yerinde ve uygun kullanabilmesi, çocukların dil gelişimi için olumlu bir örnek yaratacaktır. Ayrıca, evde dilin kurallarına uygun bir biçimde kullanılmasının yanı sıra, çocuğun dilin kurallarına uygun kullanılmadığı ortamlara maruz kalabileceği yerlerin tespit edilmesi ve bu ortamların uzaklaştırılması da önemlidir (Kol, 2011).

1.1 Araştırmanın Problemi

İnsanoğlu iletişim kurabilmek için sözlü veya yazılı bir dizi geleneksel ve yapılandırılmış yöntemler kullanmaktadır. Bebekler, iletişim ihtiyaçlarını karşılamak için doğumdan itibaren sesler çıkararak ifade edici dillerini geliştirmeye başlamaktadırlar. Dil gelişimi, bir çocuğun başkalarıyla anlamlı bir şekilde bilgi alışverişi yapabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Dil, kelimelerin arkasındaki anlamları gösteren, başkaları tarafından verilen komutları, yönleri ve bilgileri iletişim kurmak ve anlamak için kelimeleri bir cümlede bir araya getiren bir dizi sosyal standarttan oluşmaktadır. Çocukların başkalarıyla ilişki kurmak ve yaşam boyunca başkalarıyla sosyal olarak etkileşime girebilecek bir kişi haline gelmek için dil becerilerini geliştirmeleri önem taşımaktadır (Levey ve Polirstok, 2010).

Bebeklerde ve çocuklarda konuşma ve dil gelişimi süreci karmaşık ve birbiriyle yakından ilişkilendirilmektedir. Dil gelişimi, hem alıcı hem de ifade edici dili içermektedir (Owens, 2012). Konuşma ve dil gelişimini bütünüyle açıklayan dört teori bulunmaktadır, bunlar: davranışsal, doğuştancı, anlambilimsel-bilişsel teorilerdir.

Davranışçı bakış açısı, dilin edimsel koşullama yoluyla öğrenilen bir dizi sözlü davranış olduğunu savunmaktadır. Edimsel koşullama, davranışı değiştirme yöntemidir, böylece istenen bir davranış gerçekleşikten hemen sonra güçlendirilmektedir. B.F. Skinner, modern davranışsal teorinin babası olarak kabul edilmektedir. Skinner'a göre, davranışçı teori, çocukların çevreleriyle koşullandırılması ve iletişiminin güçlendirilmesi fikrini temel almaktadır ve dilin, davranışların taklit edilmesiyle, pekiştirilmesiyle ve yetişkin dil davranışlarını kopyalanmasıyla öğrenildiğini savunmaktadırlar.

Davranışçı teoriye göre, dil, deney veya kendini keşfetme yollarıyla değil, genellikle çocukların ebeveynlerin veya diğer aile üyelerinin olan konuşmalarını gözlemlemeleri sonucunda gelişmektedir (Fahey, Howard ve Hulit, 2011).

Öte yandan, doğuştancı teori, herkesin dil edinimi için belirli altyapıya sahip olarak dünyaya geldiğini ve dilin genetik olarak aktarıldığını savunmaktadır. Bu teoriye göre, yeni doğmuş bebekler dil edinimi için önceden hazırlanmışlardır ve dile maruz kalarak dilsel mekanizmalarını etkinleştirmektedirler. Bu teori, dilin evrensel ve yalnızca insanlar için olduğunu savunmaktadır ve bireyde zihinsel veya fiziksel bir engel olmadıkça dilin edinileceğini belirtmektedir. Doğuştancı teorinin temsilcilerinden olan Chomsky, dil edinim düzeneği üzerinde çalışmalar yapmıştır. Chomsky çalışmalarında bu düzeneğin herkesin içinde bulunan bir organ gibi olduğunu ifade etmiştir ve çocuk dile maruz kaldığında bu düzenek çalışmaktadır (Fahey, Howard ve Hulit, 2011).

Anlambilimsel-bilişsel teori, dil öğrenimi ve biliş arasındaki ilişkiyi vurgulayan bir dil gelişim anlayışını ifade etmektedir. Bu teoriye göre, iletişimi başlatan kişinin ileteceği düşünce, kullanacağı kelimeleri ve cümledeki kelimelerin sırasını etkilemektedir. Örnek vermek gerekirse, çocuklar iletişim kurmadan önce neyi ifade etmek istediklerini biliyor olsalar bile, kullanmaları gereken kelimeleri, uygun kelime sırasını seçmemektedirler (Bloom ve Lahey, 1978).

Birçok bilim insanı tarafından sihirli dönem olarak da nitelendirilen erken çocukluk dönemi, hayatın diğer dönemlerine kıyasla telafisi olmayan ve gelişimin en hızlı olduğu dönemlerden birisidir. Bu dönemde bireyin hayatında yapılan gelişmeler kalıcı ve etkili olmaktadır (Koçyiğit, Tuğluk ve Kök, 2007). Dolayısıyla bu süreçteki bireylerin dil gelişimlerinin desteklenmesi, gerekli eğitim ortamlarının sağlanması önemlidir. Bireyin erken çocukluk döneminde elde edeceği gelişmelerin tümü, bireyin sonraki öğrenmelerinde de belirleyici olmaktadır (Senemoğlu, 1989).

Okul öncesi dönemin şüphesiz en önemli gelişmelerinden birisi konuşma becerilerinin ortaya çıkışıdır. Çocuklardan ileriki yaşantılarında bu beceriyi geliştirmeleri, dil becerilerini öğrenmeleri ve sosyalleşmeleri beklenmektedir. Okul döneminde dil gelişiminde bozukluk yaşayan bireyler hem akademik anlamda hem de sosyal anlamda sorunlar yaşamaktadır. Dolayısıyla, dil gelişimiyle ilgili erken dönemde çalışmaların yapılmasının önemi ortaya çıkmaktadır (Tomblin ve Duff, 2018).

Yapılan bir araştırmaya göre, okula yetersiz dil becerileriyle giden çocukların yetersiz dinleme ve konuşma becerileri geliştirdikleri, devamında da dil bozuklukları geliştirdikleri ortaya çıkmıştır (Beitchman, Clegg, Nair ve Patel, 1986). Bu çalışmanın yanı sıra, bir başka çalışmada ise dil bozuklukları olan çocukların davranışsal problemler geliştirdiklerine de dikkat çekilmiştir (Bornstein, Hahn ve Suwalsky, 2013). Dolayısıyla erken çocukluk döneminde yapılmış olan çalışmalar bireylerin ileriki yaşantısında bu gibi problemlerin önlenmesini sağlayacağından büyük önem taşımaktadır.

Daha önce erken çocukluk döneminde dil gelişimi ile ilgili çalışmalar yapılmış olmasına rağmen, bu çalışmaları bir araya getiren bir yayın yapılmamıştır. Dolayısıyla bu derleme çalışmasının amacı, sistematik bir alan yazın taraması gerçekleştirerek, 2009-2020 yılları arasında ülkemizde erken çocukluk döneminde dil gelişimiyle ilgili yayınlanmış olan çalışmaların cinsiyet ve bilim dalına göre yazarlarının ve yayın yıllarına göre dağılımının incelenmesi ve bu çalışmalarda hangi bakış açısından bakıldığının ve bu çalışmaların hangi değişkenler dahilinde ele alındığını belirlemektir.

1.2 Araştırma Soruları

Bu araştırmada yanıt aranan sorular aşağıda belirtilmiştir.

- 1- Cinsiyet ve bilim dalına göre yazarların dağılımı ve yayın yıllarına göre araştırmaların dağılımı nedir?
- 2- Erken çocukluk döneminde dil gelişimi ele alınan ve 2009-2020 yılları arasında yayınlamış olan çalışmalarda hangi araştırma desenlerinden faydalanılmıştır?
- 3- Erken çocukluk döneminde dil gelişimi ele alınan ve 2009-2020 yılları arasında yayınlamış olan çalışmalarda, çocukların dil gelişiminde etkili olan hangi değişkenler ele alınmıştır?

2.Yöntem

Bu çalışmada erken çocuk döneminde dil gelişimi ile ilgili yapılmış araştırmaları incelemek için sistematik derleme yönteminden yararlanılmıştır. Sistematik derleme çalışmaları, belirlenen alanyazında kapsamlı bir tarama yapıp, çeşitli eleme yöntemleri uygulanarak hangi çalışmaların kullanılacağına belirlenmesi ve bu çalışmalardaki bilgileri sentezlenmesi yardımıyla yazılmaktadır (Burns ve Grove, 2007). Sistematik derlemeler birçok bilgiyi içerdiklerinden dolayı objektiftirler ve hata payları diğer çalışmalara kıyasla azdır. Derlemeye dahil edilen makalelerin belli kriterlere göre seçilmesinden dolayı da, kaliteli çalışmalardır (Hemingway ve Brereton, 2009).

Bu çalışmanın hazırlanması kapsamında, sadece ulusal kaynaklı çalışmalar kullanılmıştır. Çalışmada hakemli dergilerde yayınlan makaleler dahil olmak üzere tezlerden de yararlanılmıştır. Taranan makalelerden araştırma makalesi olmayanlar çalışmaya dahil edilmemiştir. Taranılan çalışmaların yayınlanma tarihleri 2009-2020 olarak belirlenmiştir. Tarama için seçilen anahtar kelimeler “erken çocukluk”, “dil gelişimi” ve “aile” olarak belirlenmiştir.

Belirtilen konu kapsamında Google Scholar veri tabanında tarama işlemi yapılmıştır. Yapılan tarama işlemleri sonucunda toplam 16.500 adet çalışmaya erişilmiştir. İlk aşamada taramalar sonucunda yabancı kaynaklı çalışmalar elenmiştir. Bu işlem sonucunda 521 adet çalışma üzerinden ikinci eleme işlemi yapılmıştır. Geri kalan çalışmalardan 14 tanesi konuyla alakalı olduğundan değerlendirilmeye alınmıştır. İkinci eleme işleminde derleme türünde olan 6 adet çalışma araştırma dışında bırakılmıştır. Kalan 8 adet çalışma incelenmiş olup, bunlardan 5 tanesi makale, 3 tanesi de tezdır. Seçilen çalışmalar (a) yazar cinsiyet dağılımlarına, (b) yayınlanma yıllarına (c) kullanılan modele ve yöntemine ve (d) ele alınan değişkenlere olmak üzere dört temel alanda incelenmiştir.

3.Bulgular

3.1 İncelenen Makaleler

Eryılmaz, Geyik, Uladı ve Öztürk’ün (2019) yapmış olduğu bir çalışmada, 36-72 ay döneminde olan çocukların dil becerilerine, yaşadıkları çevrenin, kardeş sayısının ve cinsiyetlerinin etkisi incelenmiştir. Çalışmada, Peabody Resim Kelime Testi kullanılmıştır. Araştırmanın evreni, Elazığ, Hatay, Kocaeli ve Konya illerinde ikamet eden 36-72 ay aralığında, normal gelişim gösteren 191 (98 kız, 93 erkek) adet çocuktan oluşmaktadır. Araştırmada, Peabody Resim Kelime testi ve nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli ve kesitsel yöntem kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS’te normallik testi, t-testi ve ANOVA kullanılarak analiz edilmiştir. Peabody Resim Kelime Testi’nden elde edilen sonuçlara göre, 36-72 ay dönemindeki çocukların (dil gelişimlerinde, cinsiyetin, çevrenin ve öğretmenin deneyim süresinin etkili olduğu, kardeş sayısının ise etkili olmadığı belirlenmiştir. Çalışmada, yüksek düzey ekonomik yapıya sahip ailelerin çocuklarının orta düzey ekonomik yapıya sahip ailelere kıyasla daha yüksek dil gelişim puanları elde ettiği görülmüştür. Dolayısıyla, ekonomik düzeyin dil gelişimine etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Öte yandan, tecrübeli olan öğretmenlerin, deneyim süresi daha kısa olan eğitimcilere kıyasla, dil gelişimine yönelik yöntemlerinin daha etkili olduğu saptanmıştır. Çalışmadan elde edilen bir diğer sonuç ise, kardeş sayısının dil gelişimi üzerinde direkt olarak bir etkisi olmadığıdır (Eryılmaz, Geyik, Uladı ve Öztürk, 2019).

2009 yılında yapılan bir çalışmada, Montessori yönteminin 5-6 yaş grubu çocuklarının alıcı dil becerilerine etkisi incelenmiştir. Montessori eğitiminde çocukların dil gelişimi için özel olarak üretilmiş araçlar kullanılmaktadır. Çocuklar bu materyaller aracılığıyla doğal bir süreç içinde kelime dağarcıklarını ve dillerini geliştirirler. Araştırmanın çalışma grubu, 2008 – 2009 yıllarında Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi, İhsan Doğramacı Uygulama Anaokuluna giden öğrencilerden yansız atama tekniği kullanılarak belirlenmiştir. Seçilen 5-6 yaş arası 40 çocuk ile çalışma için veri toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak, Peabody Resim-Kelime Testi kullanılmıştır. Elde edilen puanların SPSS’te Mann-Whitney U testi ile analizi yapılmıştır. Bulgulardan yola çıkılarak, Montessori eğitiminin çocukların alıcı dillerinin gelişiminde destekleyici bir rol oynadığı bulunmuştur (Kayılı, Koçyiğit ve Erbay, 2009).

2018 yılında yapılan bir çalışmada, etkileşimli öykü kitabı okumanın erken çocuklar döneminde dil gelişimi üzerine etkisi incelenmiştir. Araştırmada deneysel desen türü kullanılmış ve araştırmanın çalışma grubunu 46-62 aylık olan çocuklar ve anneleridir. Araştırmada veri toplamak Ankara Gelişim Tarama Envanteri ve Denver II Gelişimsel Tarama Testi ve Brigance Erken Gelişim Envanteri II kullanılmıştır. Kitap okuma süreçlerine geçilmeden önce annelere eğitim seminerleri verilmiştir. Çocukların okudukları kitapların takibini yapabilmek için "Öykü Kitabı Bilgi Formu"ndan yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında kitap okuma süreci dokuz hafta sürmüştür. Toplanan verilerin analizi Mann Whitney U testi kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, etkileşimli kitap okumanın çocukların dil gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olduğu ortaya çıkmıştır (Bıçakçı, Er ve Aral, 2018).

2009 yılında yapılmış olan bir çalışmada, eğitimde drama yönteminin kullanımının altı yaş çocukların dil gelişimlerinin üzerine etkilerini incelemek amaçlanmıştır. Bu araştırmanın evrenini Bursa ilindeki 2008-2009 öğretim yılında ilköğretim okuluna bağlı ve bağımsız anaokuluna giden altı yaş çocuklarından oluşturulmuştur. Araştırmanın örneklemini Bursa ili Osmangazi ilçesine bağlı bir ilkokul ve bir anaokulu oluşturmaktadır. Araştırmada bireylerin dil gelişimlerine yönelik ölçüm yapabilmek için 'Peabody Resim-Kelime Testi' kullanılmıştır. Ölçek 1974 yılında Türkçeye uyarlanmış haliyle kullanılmıştır. Verileri analiz etmek için SPSS programı kullanılmıştır. Bağımsız örneklem için t-testi ve Varyans analizi kullanılmış, anlamlı grupların belirlenmesi için Tukeys-HSD testi uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bilgilere göre, okul öncesi dönemde drama yöntemi ile eğitim alan bireylerin dil becerilerinin; geleneksel yöntemler ile eğitim gören bireylere göre daha çok ilerleme kaydettiği tespit edilmiştir (Koç, 2009).

Muslugüme, yapmış olduğu bir çalışmada, 5-6 yaş (60-72 ay) grubu çocukları olan ailelere uygulanan dil gelişimini destekleme eğitim programının çocukların dil gelişimine olacak etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın evreni, Denizli ili merkezindeki, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokul ve ana okullardaki 5-6 yaş grubu çocuklar ve ebeveynlerinden oluşmaktadır. Çalışmanın örneklemini, Pamukkale ilçesindeki bir ilkokula bağlı anasınıfında eğitim alan bireyler ve onların ailelerinden meydana gelmektedir. Çalışmada veri toplamak için Türkçe Erken Dil Gelişim Testi ve Peabody Resim Kelime Testi Kullanılmıştır. Ayrıca ebeveynlerin görüşleri hakkında bilgi toplamak için "Dil Gelişimini Destekleyici Ebeveyn Eğitim Programı Değerlendirme Programı Değerlendirme Formu" kullanılmıştır. Deney ve kontrol gruplarına seçilen çocukların hepsine, çalışma öncesinde ön testler yapılmıştır. Yapılan ön testlerde "Erken Dil Gelişimi Testi" ve "Peabody Resim-Kelime Testi" kullanılmıştır. Eğitimin sonunda da bireylere son testler uygulanarak veri toplama süreci tamamlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, dil gelişimini destekleyici ebeveyn eğitimi programının düşük ekonomik düzeyli aile ortamında büyüyen çocukların dil gelişimine olumlu etkisi olduğu, ailelerin bu programa katılarak çocuklarının dil gelişimlerine katkıda bulunabilecekleri bulunmuştur (Muslugüme, 2016).

2015 yılında yapılmış olan bir çalışmada, diyaloga dayalı hikâye okuma tekniği ile okunan öykülerin 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimine etkisi incelenmiştir. Araştırmanın evrenini Uşak ili merkezine bağlı anaokullarındaki 4-5 yaş grubu çocuklar oluşturmaktadır. Anaokullarında tek bir okulda dört farklı dört-beş yaş (48-60 ay) sınıfı olmadığından sosyoekonomik olarak birbirine benzer iki anaokulu seçilmiş, ve bu okullardaki sınıflardan rastlantısal yöntem kullanılarak deney ve kontrol grupları belirlenmiştir. Deney ve kontrol grupları belirlenirken her iki okuldan da bir deney ve de bir kontrol grubu seçilmiştir. Kura ile seçilen sınıflarda 50 deney 54 kontrol grubunda olmak üzere toplamda 104 çocuk çalışmaya katılımda bulunmuştur. Çalışmada veri toplamak için Peabody resim kelime testi, Marmara dil gelişim ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmadan toplanan verilerin analiz edilmesinde SPSS kullanılmıştır. İlişkisiz t-testi ve ANOVA, General Linear Model kullanılarak veriler çözümlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, diyaloga dayalı okuma tekniğinin ve hikâye okuma etkinliklerinin, çocukların dil gelişimlerinde pozitif yönde bir etki yarattığı ortaya koyulmuştur (Tetik, 2015).

Ersan, 2015 yılındaki çalışmasıyla, babalar verilen dil eğitiminin çocukların alıcı dil gelişimine etkisini incelemiştir. Araştırmanın amacı, 36-48 ayları arasındaki okul öncesi eğitim almayan çocukların babalarına verilecek eğitim programının, erken çocukluk dönemindeki çocukların dil gelişimlerine olan etkisini incelemektir. Araştırmanın örneklemini, Kütahya ili Emet ilçesindeki, çocukları okul öncesi eğitim almayan 42 baba ve onların 36-48 ayları arasındaki çocukları oluşturmaktadır. Araştırmacının geliştirdiği 'Baba Dil Destek Programı' bu çalışma çerçevesinde kullanılmıştır. Veri toplamak için Peabody Resim-Kelime testi kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS programında Mann Whitney U Testi ve Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, 'Baba Dil Destek Programı'nın çocukların dil gelişiminde olumlu yönde etkisi olduğu ortaya çıkarılmıştır; böylece babalara verilecek dil eğitiminin çocukların dil gelişimini geliştirici yönde olacağı belirtilmiştir (Ersan, 2015).

2014 yılında yapılan bir araştırmada okul öncesi dönemdeki bireylerin mizaç özelliklerinin dil becerilerinin üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmada örneklem, Uşak ili merkezinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı anaokullarındaki 3-6 yaş grubundan 112 çocuktan oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği ve Marmara Gelişim Ölçeği kullanılmıştır. Verileri analiz etmek için SPSS'te Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Tekniği ve Basit Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda, bulgular değerlendirilmiştir. Bu araştırmanın sonucunda, erken çocukluk döneminde mizaçlarında sıcakkanlık ve ritmiklik boyutları arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. Sıcakkanlık teriminin, bireylerin yeni ortamlarda insanlara yaklaşma eğilimi ile ilişkilendirilmiş olduğu, ritmiklik teriminin ise bireyin günlük davranışlarının düzenliliği ile ilişkilendirilmiş olduğu belirtilmiştir. Sıcaklık ve ritmiklik boyutları yüksek olan bireylerin dil becerilerinin daha hızlı geliştiği ortaya konulmuştur (Yeleri ve Küçükyeşil, 2014).

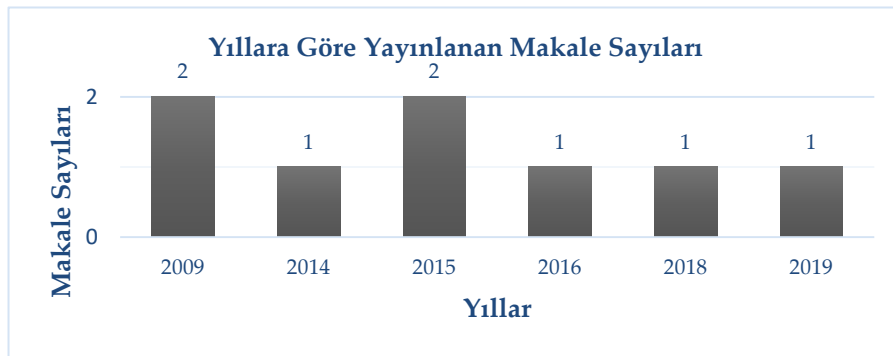
3.2 Araştırma Sorularına İlişkin Bulgular

Tablo 1. Cinsiyet ve bilim dalına göre yazarların dağılımı

Cinsiyet	Bilim Dalı		
	Okul Öncesi Eğitimi	Çocuk Gelişimi	Toplam
Erkek	1	3	4 (%25)
Kadın	7	5	12(%75)
Toplam	8	8	16 (%100)

Tablo 1'de görüldüğü üzere, erken çocuklukta dil gelişimi alanında 2009-2020 yılları arasında çalışma yapmış olan yazarların büyük çoğunluğu kadınlardan (%75) oluşmaktadır. Bu alanda çalışma yapmış olan yazarların büyük çoğunluğu okul öncesi branşında çalışmalar yapmaktadır.

Bu araştırmaya dahil edilen 8 çalışmanın yayın yıllarına göre dağılımları Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1. Yıllara göre incelenen makale sayıları

Erken çocukluk döneminde dil gelişimi ile ilgili yapılan çalışmalar çoğunlukla 2009 ve 2015 yıllarında görülmüştür.

İncelenen çalışmaların hepsinde nicel araştırma deseni kullanılmıştır. Kullanılan nicel araştırma desenleri de aralarında ayrılmaktadır.

Tablo 2. Çalışmalarda kullanılan araştırma modelleri

Cinsiyet	Anabilim Dalı		
	Okul Öncesi Eğitimi	Çocuk Gelişimi	Toplam
Tarama	1	1	2(%25)
DeneySEL	5	1	6(%75)
Toplam	6	2	8

Tablo 2’de görüldüğü üzere, yayınlanmış çalışmalar modelleri bakımından değerlendirildiğinde, deneysel modeldeki çalışmaların (%75) daha sık kullanıldığı görülmektedir. Aynı zamanda literatürde mevcut konuyla ilgili tarama modelinde daha az (%25) çalışma olduğu da belirlenmiştir.

Tablo 3. Çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemleri

Yöntem	f	%
Ön-test son-test kontrol gruplu desen	5	62.5
Son-test kontrol gruplu desen	1	12.5
Kesitsel yöntem	1	12.5
İlişkisel tarama yöntemi	1	12.5
Toplam	8	100.0

Çalışmalar kullanılan yöntemler bakımından değerlendirildiğinde ön-test son-test kontrol gruplu desen kullanan çalışmaların (%62.5) diğer araştırmalara oranla daha fazla olduğu bulunmuştur.

Çalışma kapsamında incelenmiş olan çalışmalarda erken çocuk döneminde dil gelişiminde etkili olan değişkenlerin çoğu, ebeveynlerin eğitim düzeyleri, ebeveyn eğitimi, çocuk eğitimi, drama yönteminin kullanımı, dil gelişimini destekleyici aktiviteler, kardeş sayısı, çevre gibi dış faktörlerin etkisini ele almış, bunun üzerine araştırmalar yapmışlardır. Çalışma kapsamında incelenen bir makalede ise iç faktörler üzerinde durmuş, dil gelişimine mizacın etkisi incelenmiştir.

Tablo 4. Değişkenlerin kullanım sıklıkları

Değişken	f	%
Dış Etkenler	7	87,5
İç Etkenler	1	12.5

Alanyazında en sık kullanılmış olan etken türü dış etkenler olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5. Dış faktör türleri

Değişken	f	%
Ebeveyn Eğitimi	2	28.5
Birey Eğitimi	5	71.4

Araştırmacılar daha çok birey eğitimi üzerinde durmuşlar, eğitim hayatında yapılacak değişikliklerin dil gelişimine etkisini incelemişlerdir. Drama yöntemi, öykü kitaplarının kullanımı, hikaye okuma etkinlikleri, Montessori yöntemiyle eğitim üzerinde durulmuş olan değişkenlerdir. Ebeveyn eğitimi kapsamında ebeveynlere dil gelişimine yönelik verilen eğitimler ve dil gelişimi destekleme programı üzerinde çalışmalar yapıldığı görülmüştür.

4.Tartışma ve Sonuç

Okul öncesi dönemin şüphesiz en önemli gelişmelerinden birisi konuşma becerilerinin ortaya çıkışıdır. Çocuklardan ileriki yaşantılarında bu beceriyi geliştirmeleri, dil becerilerini öğrenmeleri ve sosyalleşmeleri beklenmektedir. Okul döneminde dil gelişiminde bozukluk yaşayan bireyler hem akademik anlamda hem de sosyal anlamda sorunlar yaşamaktadır. Dolayısıyla, dil gelişimiyle ilgili erken dönemde çalışmaların yapılmasının önemi ortaya çıkmaktadır (Tomblin ve Duff, 2018).

Dolayısıyla erken çocukluk döneminde yapılmış olan çalışmalar bireylerin ileriki yaşantısında bu gibi problemlerin önlenmesini sağlayacağından büyük önem taşımaktadır.

Daha önce erken çocukluk döneminde dil gelişimi ile ilgili çalışmalar yapılmış olmasına rağmen, bu çalışmaları bir araya getiren bir yayın yapılmamıştır. Dolayısıyla bu derleme çalışması ile, sistematik bir alan yazın taraması gerçekleştirerek, 2009-2020 yılları arasında ülkemizde erken çocukluk döneminde dil gelişimiyle ilgili yayınlanmış olan çalışmaların incelenmesi ve bu çalışmalarda hangi bakış açısından bakıldığıının ve bu çalışmaların hangi değişkenler dahilinde ele alındığını belirlemek amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında ülkemizde erken çocukluk döneminde dil gelişimi ile ilgili yapılmış çalışmaları, yazar dağılımları, yayınlanma yılları, kullanılan model ve yöntemler ve ele alınan değişkenler olmak üzere dört temel alanda incelenmiştir Yapılan incelemeler sonucunda, erken çocuklukta dil gelişimi alanında çoğunlukla kadınların (%75), erkeklerden(%25) daha çok çalışma yaptıkları ortaya çıkmıştır. Öte yandan, ülkemizde bu alanda yapılmış olan çalışmalar 2009 ve 2015 yılları arasında ağırlık göstermiştir.

İncelenen çalışmalardan hepsinde nicel araştırma yöntemi kullanıldığı belirlenmiştir. Çalışmalarda kullanılan modeller incelendiğinde, deneysel modeldeki araştırmaların (%75), tarama modelindeki araştırmalardan (%25) daha fazla olduğu görülmüştür. Alanda deneysel çalışmaların çokluğu, önemli bir noktadır. Bu konuda Knight, araştırma modelindeki çalışmalar için iyi bir araştırmanın bel kemiğidir demiştir (Knight, 2010). Kullanılan yöntem değerlendirildiğinde, literatür çerçevesinde ön-test son-test kontrol gruplu desen kullanılan araştırmaların (%62.5) diğer yöntemlere kıyasla daha fazla kullanıldığı ortaya çıkmıştır.

Alanyazın incelenmesi kapsamında incelenen çalışmalara göre, erken çocukluk dönemindeki bireylerin dil gelişimlerinin, oldukça kompleks bir şekilde ve birden çok faktörün etkisiyle meydana geldiği ortaya çıkmıştır. Çocuğun dil gelişimini etkileyen içsel faktörlerin, genetik miras; ailede bulunan dil becerileri ve doğum öncesi anne karnındaki etkileşimler ile yakından ilgili olduğu görülmüştür. Huotilainen ve diğerleri yapmış oldukları çalışma kapsamında bebeklere bir kelime dinletmiş ve araştırma sonucunda da bebeklerin fetal aşamadayken dilin küçük yapıtaşlarını öğrenebildiklerini göstermiştir(Huotilainen vd., 2013). Lamont, anne karnındaki bebeklerin sesleri açık bir şekilde duyabildiklerini belirtmiştir, ayrıca gerekli bilişsel gelişimin tamamlandığı takdirde fetüslerin müzik veya diğer sesleri doğumdan önce öğrenebildiklerini de belirtmiştir (Levitin, 2008). Ülkemizde yapılmış olan çalışmalar da bu araştırmaları destekler niteliktedir.

Öte yandan, çocuğun dil gelişiminde etkili olan dış faktörlerin, bireye sunulan işitsel girdi, aile ortamında dilin kullanımı, ebeveynlerin eğitim düzeyleri, ebeveynlik becerileri ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Çocukların dil gelişimini etkileyen bu faktörlerin üzerinde durmanın oldukça önemli olduğu belirtilmiştir. Dil gelişimiyle ilgili yapılmış olan bir çalışmada, okula yetersiz dil becerileriyle giden çocukların yetersiz dinleme ve konuşma becerileri geliştirdikleri, devamında da dil bozuklukları geliştirdikleri ortaya çıkmıştır (Beitchman, Clegg, Nair ve Patel, 1986). Ayrıca, bir çalışmada da dil bozuklukları olan çocukların davranışsal problemler geliştirdiklerine de dikkat çekilmiştir (Bornstein, Hahn ve Suwalsky, 2013).

Dış faktörlerin dil gelişimine etkisinin en çok ele alınan konulardan biri olduğu bu çalışma kapsamında görülmüştür. Kullanılan dış faktörlerden erken çocuklukta dil gelişiminde, birey eğitimine yönelik çalışmaların ağır bastığı görülmüştür. Ardından ebeveyn gelişimine yönelik yapılan çalışmalar gelmektedir. Erken çocukluk döneminde dil gelişimine yönelik yapılan çalışmalarda iç faktörleri ele alan araştırmaların, dış faktörleri ele alan çalışmalardan daha az ele alınmakta olduğu bu çalışma sayesinde ortaya koyulmuştur. Bireylerin erken dönemde dil gelişimini etkileyen faktörlere farklı perspektiflerden bakılabilmesi için, içsel faktörlerle ilgili daha fazla çalışma yapılması önemlidir.

Dış faktörler bireyin kişisel gelişimi üzerinde oldukça önemli olsa da iç faktörlerin ele alınacağı çalışmaların yapılması dil gelişimsel bozuklukların, davranış problemlerinin engellenmesi için oldukça önemlidir. Partanen ve diğerleri, fetal dönemindeki bebeklerde yapılacak çalışmaların

disleksi, konuşma bozukluğu gibi problemleri engellemede yararlı olabileceğini ifade etmiştir (Huotilainen vd, 2013).

Bu çalışma kapsamında sadece Google Scholar veritabanı kullanılmış ve yabancı çalışmalardan bahsedilse de incelemeye alınmamıştır. Ayrıca çalışmada taranan makale ve tezler 2009-2020 yılları arasını ele almaktadır. Erken çocukluk döneminin önemi göze alındığında ileride yapılacak çalışmaların bu makaledeki bilgiler ışığında planlanmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Allard, J., Joan, S., Kathleen, G., Robert F. ve Utako, M. (2017). Fetal rythm-based language discrimination, a biomagnetometry study. *Neuroreport*, 28(10), 561-564, https://journals.lww.com/neuroreport/Abstract/2017/08010/Fetal_rhythm_based_language_discrimination_a.4.aspx sayfasından erişilmiştir.
- Arıcı, F. A. (2016). Erken çocukluk dil gelişiminde ailenin rolü. *Türkiye Eğitim Dergisi* 1(1), 66-78. <http://dergipark.org.tr/en/download/article-file/315589> sayfasından erişilmiştir.
- Beitchman, J.H., Clegg, M., Nair, R. ve Patel., P. G. (1986). Prevalence of speech and language disorders in 5-year-old kindergarten children in Ottawa-carleton region, *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 51(2), 98-110.
- Bıçakçı, Y. M., Er, S. ve Aral, N. (2018). Etkileşimli öykü kitabı okuma sürecinin çocukların dil gelişimi üzerine etkisi. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi* 26(1), 1-8. <http://dergipark.org.tr/en/download/article-file/400401> sayfasından erişilmiştir.
- Bloom, L. ve Lahey, M. (1978). *Language development and language disorders*. John Wiley& Sons.
- Bornstein, M.H., Hahn, C.S. ve Suwalsky, J.T. (2013). Language and internalizing and externalizing behavioral adjustment: developmental pathways from childhood to adolescence. *Development and Psychopathology*, 25(3), 857-878.
- Burns, N ve Grove, S. K. (2014). *Understanding nursing research: Building an evidence-based practice 6th Edition*. Saunders.
- Duff, D. ve Tomblin, B. J. (2018). Literacy as an outcome of language development and its impact on children's psychosocial and emotional development. *Encyclopedia on Early Childhood Development*, 1-6.
- Ersan, C. (2015). Babalara verilen dil eğitim programının çocukların alıcı dil gelişimine etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 40(180), 51-71.
- Eryılmaz, D., Geyik, M., Uladı, G ve Öztürk, M. (2019). 36-72 aylık çocukların dil gelişim özelliklerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 266-277.
- Fahey, K.R., Howard, M.R. ve Hulit, L.M. (2011). *Born to talk: An introduction to speech and language development, 5th edition*. Pearson.
- Göçer, A. (2013). Türkçe öğretmen adaylarının dil kültür ilişkisi üzerine görüşleri: Fenomenolojik bir araştırma. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 25-38.
- Güneş, F. (2010). Ninnilerin çocukların dil ve zihinsel gelişimine etkisi. *Journal of World of Turks*, 2(3), 27-37.
- Hemingway, P. ve Brereton, N. (2009). What is a systematic review? *Evidence Based Medicine*, 2nd Edition, 1-8.
- Huotilainen, M., Kujala, T., Liitola, A., Näätänen, R., Partanen, E. ve Sambeth, A. (2013). Learning induced neural plasticity of speech processing before birth. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110(37), 1-6.

- Kayılı, G., Koçyiğit, S. ve Erbay, F. (2009). Montessori yönteminin beş-altı yaş çocuklarının alıcı dil gelişimine etkisinin incelenmesi. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(26), 347-355.
- Knight, K.L.(2010). Study experimental research design: Much more than statistics. *Journal of Athletic Training*, 45(1), 98-100.
- Koç, N.(2009). *Eğitimde dramanın altı yaş çocuklarının dil gelişimleri üzerindeki etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü ilköğretim anabilim dalı okul öncesi eğitimi bilim dalı, Bursa.
- Koçyiğit, S., Tuğluk, M. N. ve Kök, K. (2007). Çocuğun gelişim sürecinde eğitsel bir etkinlik olarak oyun. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (15) 325-342.
- Kol, S. (2011). Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21), 1-21.
- Lethbridge, J. (2013). *Language learning begins in the womb*. The Conversation, 05.07.20 tarihinde <https://theconversation.com/language-learning-begins-in-the-womb-17450> sayfasından erişilmiştir.
- Levey, S. ve Polirstok, S. (2010). *Language development: understanding language diversity in the classroom*. Sage Publication.
- Levitin, D.J. (2008). *This is your brain on music: the science of a human obsession*. Penguin, USA.
- Muslugüme, E. (2016). *Dil Gelişimini destekleyici ebeveyn eğitim programının sosyo ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarının dil gelişimine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü ilköğretim anabilim dalı okul öncesi eğitimi bilim dalı, Denizli.
- Owens, R.G. (2012). *Language development: An introduction*, 8th Edition. Pearson.
- Senemoğlu, N. (1989). Okul öncesi eğitimde dilin önemi. *Milli Eğitim Vakfı Dergisi*, 4(14), 21-22.
- Tetik, G. (2015). *Diyaloga dayalı hikaye okuma etkinliği ile okunan öykülerin 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü ilköğretim anabilim dalı okul öncesi eğitimi bilim dalı, Denizli.
- Yoleri, S. ve Küçükyeşil, G. (2014). Okul öncesi dönem çocuklarının mizaç özellikleri ile dil becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 16(1), 20-38.